

# Kiállítási napló

## XIII. SZEGEDI NYÁRI TÁRLAT

Minden kiállítás olyan, mint egy verseskötet. Kitárulkozás és vallomás. A Szegedi Nyári Tárlat — országos jellegénél fogva — vallomás egész magyar képzőművészetünkről. A képeket nézve eszembe jut, hogy a Képcsarnok egyik szegedi kiállításán Szalay Ferenc így kezdte a megnyitót: „Olyan ez a kiállítás, mint valami nemes hangzású zene.” A nyári tárlatra elmondhatjuk: olyan, mint egy nemes hangzású zenekar. Sokféle hangszerből összeálló, egymást kiegészítő. A festmények — melyek a kiállítás nagy részét (119) alkotják — mellett állnak a szobrok (78), grafikai alkotások (81), kerámia és intarzia művek (12), érmek (50).

A Horváth Mihály utcai Képtár előterében kerámia, lemezdomborítás, fafaragás és tűzzománc fogadja a látogatót. Legelől Fekete János Hegedűse — mint a Jancsó-filmek zenésze — áll az előtérben, szinte bevezeti a látogatót a tárlatra. Méltán állhatna akármelyik zeneiskolában. Lírájával és színeivel vonz magához Lőrincz Vitus két középkori ihletésű tűzzománc képe (Zene, Anya gyermekével). Szinte árasztja a napfényt — formájával és színével — az előtérben Dinnyés Éva két kompozíciója (Nap I—II). Szabó Iván figurái egyre megtörtebben haladnak az Ősz felé. Úgy érezzük, igaza volt Nagy Lászlónak, amikor azt írta: „A fának lelke van... Szabó Iván susogásra vagy kiáltásra bírja a hazai fákat... Mert hangja is van a fának, immár emberien tisztá.”

Sok a szobor és a grafika. Mindjárt az első szinten Kő Pál erőteljes vonású Nagy Balogh Jánosa, Kalmár Márton Olvasó fiúja és kispasztikái (Kistestvérek, Katika, Kis álmos), Tóth Valéria Fialal lánya, Pátzay mester ismert Kenyérszegője, Incze Judit Házaspárja már mutatják, hogy az idén jó szoboranyag jött össze. Egy-más mellett sorakoznak a jó grafikai alkotások. Bálványos Huba sokfigurás Családfája életek örömet és fájdalomt meséli el. Rádóczy Gábor grafikai elvontabbak (Szellem icarusa, Pásztoral pentatónia), Papp György két színes linómetszete a népművészet világába vezet. Révész Napsugár finom lírával megteremtett virágai (Növények IV., V., VI.) szépek, de a Protest song tartalmilag többet mond. Gazdag éremanyag egészíti ki az első szintet (Tóth Sándor, Mladonyiczky Béla, Szabó Gábor, Sz. Egyed Emma, Renner Kálmán).

A nyári tárlat díjazottainak műveit a középső szinten helyezték el. *Végvári Gyula* két kerámiája (Ablak, Nyár) főleg színeivel büvöl, de a jó kompozíció és a kitűnően megoldott zománcozás miatt is méltán érdemelte ki a tárlat egyik díját. *Zoltánfy István* az idén már a második díjat vitte el. A VII. Délalföldi Tárlaton ő kapta a Koszta-plakettet, most pedig a Szakszervezetek Megyei Tanácsának díját. Kiállított képei közül (Nemzedékek II., Beszélgetők, Kislány) főleg a Nemzedékek című triptichonja fog meg humánus tartalmával, elgondolkodtató — az élet örök körforgását ábrázoló — mondanivalójával. S mindez a tőle megszokott technikai tudással megoldott. A nyári tárlat harmadik díját *Vecsési Sándor* kapta magas művészi szinten megoldott műveiért, anyagának humánus tartalmáért (Ketten, O Ház, Vadvizek).

Tóth Sándor tőle megszokott jó portrékat állított ki (Kalapos fej, Krisztike), s méltán kapott munkajutalmat a kiállításon. Nagy Sándor (Nemzedékek, Lány az anyjával, Békevágy) munkái szintén munkajutalommal kitüntetettek. A harmadik munkajutalmat Végh András festőművész kapta Nyitott térben című képéért.

Szabó Iván a realista vonalat képviseli szobraival, melyek közül a Dráma egyik kritikus szerint méltán állhatna Szeged valamelyik terén is. Megdöbbentő Kő Pál Gyűrűfűje, hiszen ismerjük az elnéptelenedett település tragédiáját. Öregember figurája magához ölelve védi az utolsó gyűrűfűi házikót. Fontos Sándor Lakodalom és Cs. Pataj Mihály Menyasszony című képe nemsokára egy-egy házasságkötő terem

falára kerül. „Közös nyelven beszélnek”, a realizmus nyelvén: Szalay Ferenc (Szobabelső), Kurucz D. István (MÁVAUT megálló, Hóolvadás), Csikós András (Anyám, Üres tanya), Almási Gyula Béla (Faluvége), Fülöp Erzsébet merőlegesekre alapozó képei (Szék tállal, Kerítés előtt), Hézsó Ferenc (Tanyaudvar), Fodor József (Öregek), Novák András képei közül kettő (Torony éjjel, Anya), a harmadik elvontabb. Zombori László most is — mint mindig — képei szerkezetével és főleg színeivel állítja meg a nézőt (Barokk torony, Madár cseresznyefák). Pataki Ferenc képei már a szürrealizmus felé vezetnek (Életünk, Hazatérő, Juhász Gyula emlékére).

A harmadik szintet Dorogi Imre Ladikos című képe nyitja. (A középsőn már láthattuk a fényekben elomló, színeiben tobzódó Fények a Tiszán című munkáját). Schéner Mihály (Toborzó, Pusztai multság) és Záborszky Viola (Viharos október) képei népmesei hangulatúak. A neoprimitív alkotások — Galambos Tamás: Bábok lázadása és Vágó Jolán: Cirkusz — gyermekkorunk álomvilágába vezetnek. Ugyancsak álomvilág, de szürrealista álomvilág Végvári Ikonos pástora.

A nyári tárlat kritikusi mindig a tárlat karakterét keresik. A sokféleséget, a sokarcúságot hibáztatják a szegedi tárlatban. Somogyi József a katalógus bevezetőjében szinte perdöntően foglal állást a nyári tárlat mellett: „Az elmúlt esztendő példája arra enged következtetni, hogy ezeknek a tárlatoknak mind egyértelműbb karaktere alakul, s anélkül, hogy ezt a karaktert valamiféle műfaji »lehatároltság« vagy egyéb feltétel erőszakolná. Megjelenik benne valami sajátos és ettől más, mint a többi kiállítás. Úgy érzem, hogy a magyar művészet realista hagyományai emberiségének ősi paraszti motívumai urbánus színekkel gazdagodnak itt, önkéntelenül igazodva a város, a táj, a társadalom atmoszférikus sugárzásához... Gondolni is rossz lenne arra, hogy egy népnek csak egyetlen képi, irodalmi, vagy zenei stílus legyen...”

Természetesen nem egységes színvonalú ez a tárlat sem, hiszen soha nem találunk olyan kiállítást, amelyen minden mű egyformán színvonalas lenne. Tény, hogy a nyári tárlat alakul, fejlődik, gazdagodik. Az idén különösen sok mű került bemutatásra, kicsit zsúfolt is volt a kiállítás. Azt mondják, hogy a nyári tárlat jó „nevelő iskola” a fiataloknak. Valóban sok fiatal alkotó szerepel, s ők majd évről évre visszatérő vendégei lesznek a szegedi kiállításnak.

Jó, hogy a rendező szervek úgy tervezték a kiállítást, hogy még szeptemberben is látható volt. Így az egyetemi és a főiskolai hallgatók is nyitva találták.

## MŰGYŰJTŐK KIÁLLÍTÁSA

A Szegedi műgyűjtő Klub július 16—30-ig rendezte meg harmadik kiállítását „házigazdája”, a Bartók Béla Művelődési Központ nagytermében. Míg a nyári tárlat évente keresztmetszetet ad ma alkotó művészeinkről, addig ez a műgyűjtő kiállítás nagobbrészt a múlt művészei előtti tiszteletadás. (Néhány ma alkotó művész szerepelt csupán.) A tiszteletadás mellett a kiállítás másik főadata, melyet már Móra is hangsúlyozott, hogy a nagyközönség elé tárja az „elzárt családi szobák kincseit”. Pogány Ö. Gábor, a kiállítás megnyitója a gyűjtés általánosabb funkcióját is megfogalmazta, amikor a műgyűjtés társadalmi szerepéről beszélt, arról, hogy a magángyűjtő egyben az egész nemzet számára is gyűjt. A klub, a kiállítás szerepe ennek a közös ügynek a vállalása is. Eredményesen.

Az idén 48 kép és 13 szobor került bemutatásra. A házigazda most nagytermét bocsátotta a gyűjtők rendelkezésére, s még az is kicsinek bizonyult. Úgy gondolom, jó lenne egyszer — mint a Fotószalonnánál is — mindkét termet megnyitni a műgyűjtő kiállítás előtt.

Kiemelten szerepelt két elhalt szegedi művész: Károlyi Lajos és Erdélyi Mihály. Károlyi születésének kilencvenötödik, halálának negyvenötödik évfordulójára emlékezett a kiállítás. Csendéletek és két — egy fiatal és egy öregkori — arckép került bemutatásra. Érdemes lenne egyszer csak önarcképekből megrendezni kiállítását,

végigkísérni a „filozófus festő” változását a fiatalkori portréktól a megtört szemű utolsóig. Az öt Károlyi-képpel — a Sajtóház kiállítása mellett — méltán adóztak a „Tisza-parti Rembrandt” emlékének a műbarátok.

Erdélyi Mihálynak négy, még a húszas években Olaszországban készült képe szerepelt. Ezekkel a képekkel — melyeket még nem láthatott kiállításon a város lakossága — emlékeztünk a közülünk tavasszal eltávozott kedves Miska bácsinkra.

A régi szegedi művészek szép számmal szerepeltek. Heller Ödönt nagyméretű *Lányok a Tisza-parton* című képe képviselte. Már 1911-ben is szerepelt kiállításon. Süli Andrást egy kedves kis virágcsokor, Szöri Józsefet a *Vasalónók*, Nyilasyt két korai képe, egy nagybányai akt és egy kamaráserdői részlet. A „fiatalabbak” között Dorogi Imre *Tehenek és Vinkler László Napraforgók* című képével találkozhattunk. A Szegeden túli alföldiek közül Endre Bélának két képét (*Szobabelső, Rőzsevivők*), egy *Tornyait (Táj fával)*, egy korai *Kosztát (Pihenők)*, Nagy Istvántól egy szép pasztell (*a kiállítás egyik legszebb képe volt*), Kohántól a tőle megszokott nagyvonalúsággal felhordott *Ziniacsokrot*, Kurucz D. Istvántól a nagy térben megbúvó kis tanyát láthattuk.

Szűkebb pátriánkból kilépve elsősorban Réti István *Kenyérszelőjét* kell megemlíteni (Aradi Nóra Réti István című monográfiájának címlapján). Csók sokszínű *Sokác lányokkal*, *Derkovits Hazafelé* című művével (1921) szerepelt. A *Nyolcakat Márffy* két képe — a nagyvonalúan megfestett *Csinszka* és a franciás könnyedségű, szinte szálló *Fehér lovas*, meg *Czóbel Virágcsendélete* képviselte. Meg kellett állni a színeivel szívhez férkőző Szőnyi István *Domboldal tehennel* című képe és a két *Aba Novák-kép (Nyár, Vendégség)* előtt is.

A kiállítás szoboranyaga sokkal gazdagabb, mint korábban volt. Több *Medgyessy-szobor (Szoptató anya, Táncosnő, Sűrölő asszony)* mellett *Kucs Béla, Pátzay Pál* és *Andrássy Kurta János* munkáit láthattuk.

Öröm látni, hogy harmadik születésnapján gazdagabban, színvonalasabban került megrendezésre ez a kiállítás. A következő években jó lenne a ma alkotó szegedi művészek régebben magántulajdonban levő alkotásait is bemutatni.

## LECHNER LAJOS-EMLEKKIÁLLÍTÁS

Lechner Lajos halála 75. évfordulójára emlékezett a nyáron a Somogyi-könyvtár kiállítása. A város története iránt érdeklődőknek sok értékes dokumentumot sorakoztatott fel.

A *Víz előtti Szeged* bemutatásával, egy 1799-ben készült metszettel kezdődött az anyag. A következő dokumentumok már a „rettegés éjszakájáról” szóltak. 1879. március 12-én, éjfél után 2 órakerkezt meg a nagy víz városunkba. „Kongj város-háza öreg harangja! Hirdetsd Szeged népének, hogy szülővárosa végőrája elérkezett” — írta a *Szegedi Napló* aznapi száma. Láthattuk Pálffy polgármester segítségkérő táviratát, megrázó jeleneteket a gátakról, Plohn mester fotóit az összedőlt városról, a vízbefulladtakról. Érdekes dokumentum Kossuth levele, melyet Bakay Nándor országgyűlési képviselőnek küldött (1879. március 22). „Szegednek élni kell! Szegednek nem szabad elveszni” — írta lelkesítő hangú levelében.

A következő tablókön a sajtó már arról tájékoztat, hogy Szeged újjáépítését úgy tervezik, hogy „egyszer s mindenkorra” biztosítsák Szegedet az ár ellen. „Nem elég a töltések felmagasítása, szabályozni kell a Tiszát.”

Az újjáépítés vezetője Lechner Lajos magyar királyi miniszteri tanácsos, Budapest főváros főmérnök-középítési igazgatója, a Magyar Mérnök és Építési Egyesület alelnöke lett. Sokoldalú érdeklődésű ember, az építészet mellett érdekelte a képzőművészet is. Lechner volt az, aki gyakorlati kivitelben adott Tisza Lajos eszméinek. Mint írták róla, „éjt nappallá téve dolgozott” hivatalában. Gazdag ismereteiről és szakképzettségéről tanúskodik a város újjáépítésének generális terve és a

középületek egész sora. A középületek mellett szakított időt kis magánházak tervezésére, melyek olyan jól sikerültek, hogy más városok is elkérték a terveket.

A város újjáépítését az egész ország örömmel köszöntötte. A Szegedi Napló közli, hogy Arany János — mikor megtudta, hogy utcát szeretnének elnevezni róla — megírta jókívánságait: „mint a phönix madár a tűzből, úgy Szeged városa a vízből minél előbb megíjodva, megépülve, megszépülve keljen elő”.

A következő tablókön láthattuk az újjáépülő városházát, a Tisza-hidat, a város lassan kiépülő mai képét. Gazdagította a kiállítást néhány fotó a korabeli kenyérpiacon, az Otthon kávéházról, a város kisiparosairól. A városi tanács építési osztálya elkészíttette Szeged város mostani makettjét is, mely a jelenlegi állapotot és a városrendezési terveket tükrözi. Ez a kupolacsarnok közepén fogadta az érdeklődőket.

Annak idején Szeged városa díszpolgárrá fogadta Lechner Lajost szeretete és hálája jeléül, és beleegyezésével máig is meglévő teret nevezett el róla. A mostani kiállítás — melyet Tóth Béla rendezett — méltó emléket állít halála 75. évfordulóján Lechner Lajosnak. A kiállítás rendezője írta a katalógusban: „Halálának 75. évfordulója alkalom hírnevének fényesítésére, arra is lehetőség, hogy a városunkat szerető érdeklődőknek egy darab történelmet mutassunk múltjából... Szerény kiállításunk a várostörténeti monográfiához akar hozzájárulni.”

LACZÓ KATALIN

## HÍREK

*Szerkesztőségünk vendége volt a közelmúltban dr. Czigány Lóránt, a berkelelyi egyetem (Kalifornia) magyar professzora, Hajdú Győző, az Igaz Szó (Marosvásárhely) főszerkesztője, Gyékényesi György költő (Cleveland), Szederkényi Ervin, a Jelenkor főszerkesztője és László Gyula professzor.*

\*

*Csinos kis kötetet kaptunk Ungvárról ezzel a dedikációval: „A szegedi Tiszatáj szerkesztőségének baráti szeretettel a János vitéz első ukrán nyelvű fordítója Skrobinec Jurij. Uzshorod-Ungvár, 1972. augusztus 21-én.” Irodalmunk kitünő ukrán népszerűsítője szép munkával készült a közelgő Petőfi-jubileumra. A János vitéz ukrán nyelvű kiadása 28 ezer példányban jelent meg.*

*Lapunk főszerkesztő-helyettese, Anus József szeptember 4-e és 15-e között egy íróküldöttség tagjaként a Szovjetunióban járt. Eljutott Tallinnba is, ahol részt vehetett az észt fordítói konferencia záróülésén. Örömről emlegette dicsőítőleg a Tiszatáj februári finn-ugor összeállítását.*

## SZERKESZTŐI ÜZENET

Nem közölhető írást küldtek: Sz. L. Budapest, K. M. Budapest, B. F. J. Győr, D. Gy. Budapest, R. I. Budapest, E. L. Budapest, V. I. Szeged, L. J. Győr, Z. T. Budapest, P. L. Budapest.